

## Bibliotékákról, könyvekről satöbbi

### Kerekasztal-beszélgetés – vegyes szekció (huszadik század)

Legutóbb ott hagytam abba érdekfeszítő beszámolómat, hogy a kínálkozó lehetőségek közül, a bőség zavarában hirtelen nem tudtam eldönteni, melyik szekcióülésre óvakodjak be, megnézni és végighallgatni megidézett szellemalakjaim magasatos, megszívlelendő mondanivalójú diskurzusait – tanácstalanságomban inkább felébredtem.

Kéretik tehát feltétlenül elolvasni, újraolvasni az előzményeket (Koncz Károly: Bibliotékákról, könyvekről, írásról, olvasásról. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 2011. 12. sz. 41–49. p.), hogy ne tűnjék sületlenségnek, zagyvaságnak mindjárt az első mondat is itt e dolgozatban, és kerüljön pontos értelmezési keretbe, amit az elkövetkezőkben mondandó vagyok.

Nos, elismerem, ritkán esik meg az emberrel, hogy édes álmából megébredvén, kényszeríti magát mihamarabb visszaaludni, nehogy elszalassza folytatólag szemlélni elméje színes káprázatát, próbál visszakerülni a megszakadt álomba. És láss csodát, lassan valóban újra visszamerül vágyott, belső látomásának világába, folytatódik az álma, mintha mi sem történt volna, mint hogyha föl sem ébredt volna. Ritkán van részünk benne, hogy bekövetkezzék velünk ilyen kegyelmi állapot, de olykor előfordul. Legalább egyszer mindenkiel megtörtént már, lehet ilyen esetekről hallani – irodalmi példákat most hadd ne soroljak. Olyanról is tudok, hogy valaki *napok múltával*, egyik éjjel, egyszer csak visszacsöppent ugyanabba a fantáziavilágba, és továbbálmodta egy korábban elkezdett, befejezetlen, talányos álmát. Bizony, velem is éppen így esett!

Magnéziumlámpák sűrű villogására lettem figyelmes a márványpadlójú tükörfolyosó távolabbi végén. Gondoltam, ahol ennyire hangsúlyos a média jelenléte, ott fontos dolgok lehetnek történőben. Megszaporázva lépteimet, odasiettem, ahol is az elem tároló terem robosztus, ízléssel faragott, majd' plafonig érő bejárati ajtaja egyik szárnyát nyitva találtam; a kamerák és nagyteljesítményű bevilágító lámpák vezetékeinek sűrű fonadékán átlépdelve jutottam a pazar díszítésű konferenciaterembe, miután elolvastam a helyén maradt ajtószárnyra kifüggesztett táblán lévő kiírást: KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS – VEGYES SEKCIÓ (HUSZADIK SZÁZAD). Ám akkor már azt sem mulaszthattam el, hogy a mottóul odahelyezett idézetet végig ne böngésszem:

*Azt hiszem, az emberiség jövőjének rendkívül fontos alapja a könyv. De hogy a könyv teljesíthesse ezt a mindjobban rá háruló feladatot, az kell, hogy az emberek bízzanak benne.*

MÓRICZ ZSIGMOND

Nem sejthettem, mennyi ideje zajlik már a rendezvény, mindenesetre az volt a határozott érzésem, nemrég kezdődhetett. Éppen egy olyan híresség felszólalásának zárómondataira toppantam be, akinek a jelenlétére egy ilyen jellegű hivatalos nemzetközi szimpóziumon – mit tagadjam – nemigen számítottam: ...*hiszek a könyvek és a nevelés hatalmában, mint a rettegés és gyűlölet ellenszerében* – mondta dörgő hangon befejezésül, s ezzel valósággal lenyűgözve hallgatóságát, szinte kinyilatkoztatásszerűen tett hitet a művészet és a kultúra elpusztíthatatlansága mellett **Sir Charles Spencer Chaplin** (közismertebb nevén **Charlie Chaplin**, London, 1889. április 16.–Vevey, Svájc, 1977. december 25.) angol származású amerikai filmrendező, forgatókönyvíró, színész, zeneszerző, vágó, filmproducer, a némafilm toprongyos csavargója – majd a jelenlévők kitörő ovációja közepette szerényen visszaült helyére.

Elcsitulván a tetszésnyilvánítás, **Benedek Marcell** (Budapest, 1885. szeptember 22.–Budapest, 1969. május 30.) magyar egyetemi tanár, író, irodalomtörténész és műfordító, színházigazgató, Benedek Elek író fia, Benedek István apja emelkedett szólásra: *Az olvasás, igenis, művészet, végső fokán közel járna az írás művészetéhez, de éppoly kevésbé művész mindenki, aki olvas, mint ahogy a tintafogyasztók sem mind íróművészek. Az olvasás művésze az, akiben a megformálás adományán kívül minden megvan, ami az íróit íróvá teszi.* Ivott egy kortyot ásványvízzel töltött poharából, majd folytatta: *Az olvasó ne szégyenkezzék, ha a tegnap, a közvetlen múlt íróit érzi legközelebb magához; ezeknek megértése az az arkhimédészi pont, ahol megvetheti a lábát. Innen aztán, mint valami erősségből, kikicsaphat hol a távolabbi múlt, hol a jelen felé.*

Mondandóját rövid időre megszakította, majd egy huszárvágással tárgyának újabb gondolati vetületét villantotta fel: *A könyvtáros – tapasztalásom szerint – lelki orvos. Igazi jó munkát csak az olvasói bizalom elnyerésével végezhet, s a bizalmat megszerezni nem könnyű dolog. Az orvos előtt sem könnyen tárulkoznak ki a betegek.*

Megvárva, míg a szinkrontolmácsok végére érnek a fordításnak, némi spéttel **William Somerset Maugham** (Párizs, 1874. január 25.–Nizza, 1965. december 16.) angol regényíró, elbeszélő és drámaíró kezdett el most beszélni, akinek munkáit a világos stílus, a változatos helyszínek és az emberi természet alapos ismerete jellemzi: *Nem a könyv kedvéért olvasok én könyvet, hanem a magam kedvéért. A magamfajta lelkes olvasó semmiféle nélkülözést nem talál olyan elviselhetetlennek, mint ha nincs könyve.* Azután saját olvasási gyakorlatának egy érdekes és mulatságos oldaláról lebbentette fel a fátylat: *Tapasztalatból tudom, ha egy könyv feltűnést kelt, jobb, ha az ember vár egy évet, amíg elolvassa. Meglepő, hogy mennyi olyan könyv van, amelyet akkor már egyáltalán nem szükséges elolvasni.*

A derűtség múltával ismét magyar nyelvű felszólaló következett, Szentistváni **Babits Mihály**, teljes nevén: Babits Mihály László Ákos (Szekszárd, 1883. november 26.–Budapest, Krisztinaváros, 1941. augusztus 4.) költő, író, irodalomtörténész, műfordító, a XX. századi magyar irodalom jelentős alakja, a *Nyugat* első nemzedékének tagja: *Egy kiváló költőt vagy íróit olvasva lelked a költő lelkével együtt fut, lát és dolgozik. Ujjongva fut hegyeken, mezőkön, és változatos messze tájakat*

*lát. De csak akkor, ha követni tudod a költőt, elképzeled metaforáit, megérted célzásait; máskülönben olyan vagy, mint a vak ember a legszebb vidékeken. Stilisztikailag műveletlen embernek a legszebb könyvek mintha idegen nyelven volnának írva.*

Kis szünetet tartva némiképp szentenciaszerű mondattal folytatta: *Az olvasás is gondolkodás, s az írás is beszéd.*

Ezt követően egy hosszabb, érzelmekben telített gondolatmenetre váltott: *A nagy élmények szezonja a tavasz. S a döntő olvasmányok: fiatalságunk olvasmányai. Amint az ember vénül, az olvasmány egyre kevesebb, s egyre kevésbé hat. Az idő rohan, mint egy zsúfolt vonat, már lefelé a lejtőn. Hónapok telnek, s alig vesszünk a kezünkbe könyvet azon kívül, amit munkánk vagy mesterségünk kényszerít olvasni. Fáradt perceinkben valamelyik ifjan olvasott könyvünk után nyúlunk. Talán föltamad még a régi élmény. Ó, egyre ritkábban! Mennyi minden átértékelődött és megfakult!*

Bólogatva az elmondottakra, kissé talán el is érzékenyülve a hallottakon (még lehet, csak az öregkori szemgyengesség okán jelent meg egy-két könnycsepp szem sarkában, s párásodott be szemüveglencséje), néhány jegyzetlappal a kezében **Anatole France**, eredeti nevén Jacques Anatole François Thibault (Párizs, 1844. április 16.–Saint-Cyr-sur-Loire, 1924. október 12.) francia író, költő, kritikus, akadémikus (Franciaországban úgy tekintenek rá, mint a „harmadik köztársaság” egyik nagy irodalmi kritikusára, kora élő lelkiismeretére, aki a XX. század elején mélyen elkötelezte magát szociális és politikai ügyek mellett), 1921-ben munkásságát irodalmi Nobel-díjjal ismerték el – kért most szót: *Mi egy könyv? Egymásra való következtése apró jeleknek. Semmi több. Az olvasónak magának kell előhívni a formákat, színeket és érzéseket, amelyeknek e jelek megfelelnek. Tőle függ, hogy a könyv fakó legyen vagy ragyogó, izzó vagy jéghideg. Ha jobban tetszik, azt mondanám, hogy a könyv minden szava egy-egy rejtelmes ujj, amely úgy érinti agyvelőnk egy-egy idegszálát, mint valami hárfa húrját, és hangot ébreszt zengő lelkiünkben.*

*Ha az ember könyvet olvas, úgy olvassa, ahogy akarja, azt olvassa ki belőle, vagy inkább azt olvassa bele, amit akar. A könyv mindent a képzeletére hagy. Éppen ezért a durva és közönséges elmék legnagyobb részét csak halvány és hideg élvezetet merítenek belőle.*

Lapozgatott jegyzeteiben, miközben lassan körbehordozta tekintetét a hallgatóságon, és miután bizonyosságot nyert az érdeklődés meglétéről, folytatta: *Első pillantásra felismerem az igazi könyvbarátot arról, hogy hogyan veszi kézbe a könyvet. Az, aki kezébe vesz egy értékes, ritka, kedves vagy legalábbis tisztességes könyvet, és nem simogatja végig gyöngéden ujjával hátát, kötését, oldalát... hiába mondja, hogy szereti a könyveket: nem hisszük el.*

Ekkor újólag föltekintett, mint akinek éppen most jutott eszébe valami világ-megváltó, halaszthatatlanul a nagy nyilvánosság tudomására hozandó idea, s a következőt suttofta a terem légtérébe az ironia és szarkazmus kényes határán: *Bibliofil az, aki sohasem olvassa el a könyveit.*

Mivel a publikum bárminemű érzelmi reakció nyilvánítása nélkül csöndben maradt, várva a további fejleményeket, hát maga sem késlekedhetett áttérni a következő gondolatra: *Az értelmi életet élő, gondolkodó ember sok mindent nélkülözhet többé-kevésbé könnyen, de ha könyveiről kellene lemondania: inkább életét adná oda. Köny-*

veimnek hipnotikus az erejük, jobban ragaszkodom hozzájuk, mint az élethez. Sok minden elhagyott – a fiatalság is –, de a könyv hű maradt, és én is hű maradtam hozzá.

*A tudás: könyvtárak párlata. Sose adjatok kölcsön könyvet, mert a kölcsönkapt könyvet senki sem hozza vissza. Az én könyvtáramban csak olyan könyvek vannak, amelyeket másoktól kaptam kölcsön.*

Némi derűtség hullámozott végig a sorokon, de ez nem akasztotta meg az előadó lendületét: *Sok könyvbarátot ismertem életemben, s meg vagyok győződve róla, hogy a könyvek szeretete elviselhetőbbé teszi az életet a finomabb lelkek számára.*

*Mindenki a maga módja szerint álmodja át az életet. Én könyvtáramban álmodtam át ezt az álmot, és ha majd üt az óra, hogy elhagyjam e világot, azt óhajtom, hogy Isten könyvekkel megrakott polcaim elől, létrámról szólítson magához – fejezte be felszólalását a neves francia szerző.*

Maradva a hallgatólagosan elfogadott szabálynál, ekkor újabb magyar nyelvű előadó következett, a finom tollú, szemüveges **Bálint György** (Budapest, 1906. július 9.–Ukrajna, Sztarij Nyikolszkoje, 1943. január 21.) magyar író, újságíró, kritikus, műfordító. A polgári humanizmus, a polgári értékek egyik legjelentősebb őrzője és képviselője a két világháború közti magyarországi irodalomban: *Könyvtárak ezreit pusztítja el a bomba és tűzvész: a szöveg azért valahol mégiscsak megmarad. Sok mindent el lehet venni az emberiségtől, meg lehet fosztani mindentől, ami életét értelmessé és érdemessé tette. Csak egyet nem lehet most már kiirtani: a szöveget. A szavak megmaradnak, az emberiség legszebb és legokosabb mondatai többé már nem veszhetnek el.*

A felvezető, általánosabb érvényű mondatok után a felszólaló most személyesebb hangvételre váltott: *Kétféle izgalom érhet olvasás közben. Az egyiket akkor érezzük, ha a könyv nagyon is rólunk szól; a másikat akkor, ha egyáltalán nem rólunk. Ki tudja, talán az utóbbi az igazabb, a mélyebb. Egészen távol esik tőlem, mégis lenyűgöz: ez a legnagyobb eredmény, amit könyv elérhet.*

*Megvallom: jobb szeretek olvasni, mint írni. Azon a bizonyos pusztai szigeten, melyet oly gyakran szoktak felhozni különböző tételek példaként – írás nélkül csak kibírnám valahogy, de olvasás nélkül nem. Voltak könyvek, melyeknek világa majdnem reálisabb volt számomra a környező világnál.*

*Ha izgalmas olvasmányra van szükségem, nem nyúlok a detektívregények után. Régen rájöttem már, hogy a dokumentumgyűjteményekben, az adattárakban rejlik a legtöbb igaz, őszinte izgalom.*

*Nincs izgalmasabb, mint átmenet nélkül, ugrásszerűen lapozgatni a könyvet – mondta végezetül, s afféle mosoly bujkált az ajkán leültében, mint akinek éppen egy lebilincselően izgalmas könyv olvasásában telik gyönyörűsége.*

A színpadi díszletfalra felakasztott puská szerezte, hogy a darab egy pontján lekerüljön onnan, és elsüljön (a lá Csehov). Mindez csak azért juthatott eszembe, mert szemem sarkából észrevettem, amint feláll egy szakállas, szafari-ruhás ember, aki előtt az asztalon ráadásul ott feküdt vadászpuskája (igaz, becsomagolva, bőrtekóban). Ezen körülmények persze senkit meg nem botránkoztattak, hiszen valamennyi jelenlévő tisztában volt vele, ki ez az illető. **Ernest Miller Hemingway** (Oak Park, Illinois, 1899. július 21.–Ketchum, Idaho, 1961. július 2.) amerikai,

irodalmi Nobel-díjas regényíró, novellista, újságíró. Az elveszett nemzedék jeles tagja – akárcsak feledhetetlen írásaiban, jelen felszólalásában sem bizonyult túlságosan bőbeszédűnek: *Minden igazul megírt könyv gazdagítja az ismeretek közkincsét, amelyet az író a helyére lépő írónak rendelkezésére bocsát, de ennek az írónak is – annak rendje szerint – hozzá kell járulnia ehhez a közkincshez a maga tapasztalatának bizonyos részével, hogy megértse s elsajátítsa mindazt, ami az öröklés joga szerint őt illeti meg – és így tovább.*

Mindenki várt volna még valamiféle folytatást, de rövid úton bele kellett nyugodnunk mindannyiunknak, hogy a neves írónak (pillanatnyilag) csak ennyi közlendője volt számunkra.

S mintha csak a sors kívánta volna kijelölni a következő megszólalót, óhajtván megmutatni az éppen leköszönő ellenpárját, **Gárdonyi Géza** (eredetileg Ziegler Géza; Gárdony-Agárdpuszta, 1863. augusztus 3.–Eger, 1922. október 30.) író, költő, drámaíró, újságíró, pedagógus, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja. A XIX–XX. századforduló magyar irodalmának népszerűségében máig kiemelkedő alakja. Korának sajátos figurája, egyik irodalmi körhöz sem sorolható tagja. Életműve átmenetet képez a XIX. századi romantikus, anekdotikus történetmesélés és a XX. századdal születő Nyugat-nemzedék szecessziós, naturalista-szimbolista stíluseszménye között – törékeny, szelíd, mégis (vagy tán éppen ezért) tiszteletreméltó alakja került most a figyelem középpontjába, s aki mindjárt egy személyesre hangolt történet elmesélésébe kezdett: *Van a méhesemben egy szalmadívány. Mikor a napóra igen fekete vonással mutatja a délutáni időt, oda szoktam leheveredni és olvasgatni vagy szenderegni. Mert olvasni is jó, meg aludni is jó. Mikor olvasok, úgy érzem, mintha egy másik embernek a lelke volna bennem, és ez gyönyörűség; mikor pedig alszom, úgy érzem, mintha az én lelkem volna egy másik emberben; és ez is gyönyörűség.*

Hálásan köszönte a jelenlévők megtisztelő figyelmét, mindazonáltal néhány gondolatát még megosztotta hallgatóságával: *Az emberben minden könyv nyomot hagy, jegyet ver a lelkére, mint obeliszkre a kőíró. A könyvre adott pénz – látszólag – eldobott pénz. Mint a vetőmag. Minden jó könyv egy-egy tanítója a nemzetnek.*

És ahogy már megszoktuk, most ismét egy külföldi meghívott vendég juthatott szóhoz, aki nem volt más, mint (már bocsánat a szóért: a kissé megkopott ázsiójú, mindazonáltal változatlanul respektált) **Louis Aragon** (Franciaország, Párizs, 1897. október 3.–Párizs, 1982. december 24.) költő és regényíró, esszéista, kritikus, politikai aktivista, a kommunizmus szóvivője. Eredeti neve: Louis Andrieux. François la Colère, aki írói álnév alatt is publikált: *Sohasem vártam mást olvasmányaimtól, mint a szédületet: hálás vagyok annak, aki elragad, amihez elég olykor egyetlen mondat, egyike azoknak a mondatoknak, amelyektől az ember elveszti a fejét, és magával ragadja a történet. Ennek a szédületnek, amelyért odaadnám a világ minden aranyát, nincs semmiféle törvénye vagy szabálya.*

Az eddigieket lelkesülten adta elő, amely előadásmódból mindannyiunk számára fényesen kiviláglott, hogy nemcsak íróember áll előttünk, hanem személyében egy rajongó olvasót is tisztelhetünk. A folytatásban azután nyugodtabb tónusra váltott: *Azt akarom elérni, hogy könyvem ne hagyjon magamra, arra kényszerít-*

*sen, hogy az olvasás után is gondolkozzam, önmagamat kérdezzem, és magamnak választ keressek. Ilyen értelemben a könyv gépezet az ember megváltoztatására. Szánom azt, aki egy könyvben nem bír el olyan gondolatokat, amelyek az övéitől idegenek, aki nem tud ráatalálni az ellenséges gondolatok mögött is a saját gondolatának lényegére. Sokkal egyszerűbb egy könyv hibáira rámutatni, mint felfedezni benne az értéket, a hasznot, a tehetséget... és sokkal könnyebben meghallgatják azt, aki azt mondja: ne olvasd el, mint aki azt mondja: olvasd! Végül ezzel az enigmatikusnak szánt, többféle értelmezésnek is teret és lehetőséget adó mondattal zárta felszólalását: Hiába tanítottak meg olvasni, egyáltalán nem bizonyos, hogy azt olvasom, amit olvasok.*

Tünődünk nem sok időnk adatott a leköszönő francia auktor eme talányos utolsó tételmondatán, mert a bevált, közmegegyezéssel elfogadott szabályok szerint most ismét magyar nyelvű előadó következett (bár franciás műveltsége okán szinte anyanyelvi szinten beszélt magát a francia nyelvet is), aki nem volt más, mint **Illyés Gyula** (eredetileg, 1933-ig Illés Gyula; Sárszentlőrinc-Felsőrácegrespuszta, 1902. november 2.–Budapest, 1983. április 15.) háromszoros Kossuth-díjas magyar költő, író, drámaíró, műfordító, lapszerkesztő, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. A Digitális Irodalmi Akadémia megalakulásától annak posztumusz tagja. Minthogy lévén költő, rögtön egy költői kérdéssel kezdte mondanóját, amit (ahogy ez már költői kérdések esetében lenni szokott) saját maga meg is válaszolt: *Miért olvasunk regényt? Mert keveselljük ismerőseinket. Mert ismerőseinket sem ismerjük igazán. Azért olvasunk, hogy minél több ember sorsába hatoljunk, s egy kicsit – távolról, veszély nélkül – meg is osszuk sorsukat. Örök helyzet, hogy a könyvek összehasonlíthatatlan zömét fiatalok olvassák. A remekművek nem csak a falon s a polcon érlelődnek. Elménkben is, anélkül, hogy újra kellene látnunk, olvasnunk őket. Az igazi feladat, hogy olvasóinkat besorozhassuk, beinvitálhassuk regényalakjaink közé – egész életük tartamára. Ma sem fér a fejembe, vagy ha belefér; földre nyom az a gondolat, hogy valaki csirkefogó tud lenni, ha valaha elolvasta a Háború és békét.*

Ezek után mindenki azt várta volna, hogy a szovjet-orosz irodalom képviselőiben fog valaki felszólalni meghívott delegációjuk népes táborából, de mire ők észbe kaptak volna kvázi megszólíttóságuk okán, már újra egy mozgékony francia ragadta magához a szót. **André Maurois**, született Emile Salomon Wilhelm Herzog (Elbeuf, 1885. július 26.–Párizs, 1967. október 9.) francia író. Byronról és Shelleyről írt életrajzi regényeit még Angliában is az angol irodalomról szóló legjelentékenyebb műveknek ítélik. Victor Hugóról, a Dumas családról, majd Balzacról felépített nagy műveit a francia irodalomtörténeti művek legjobbjai közé sorolják. A Francia Akadémia „halhatatlan”-jai közé választotta. – Ő is, mintha csak megirigyelte volna az előtte szóló oratori fogását, szintén kérdéssel indított: *Hogy mi számít? Bolyongani egy könyvtárban, találomra felütni egy könyvet, s lapozás közben rábukkanni egy mondatra, amely elragadtat; újra olvasni egy író, aki ifjúságom társa volt; érezni azt az örömet, hogy még mindig újnak találom őt, s érintetlennek találom lelkesedésemet. Mi egy könyv? A gondolat egy pillanatának a megörögzítése... A szerző... hogy is mondjam... gipszmintát vesz szenvedélyeiről X pillanatban...*

*Az olvasmány-bűnt azok követik el, akik a könyvet kábítószerként használják, s azzal menekülnek ki a valóságból, hogy egy elképzelt világba veszik be magukat. Ezek egy percig sem tudnak megmaradni olvasmány nélkül; válogatás nélkül falják a könyveket, s éppoly mohón olvassák el a lexikonnak az akvarellfestészetéről szóló értekezését, mint egy kezükbe kerülő tanulmányt a modern lőfegyverekről... bármit elolvasnak, csak hogy egyedül ne maradjanak gondolataikkal. Élvezetből az olvas, aki a könyvekben valamilyen szépséget keres, egy álmot, egy ébredést, saját érzelmeinek nemesebb mását vagy oly kalandok ízét, amelyekben az életben nem lehetett része. Az olvasás művészete nagyjából abban áll, hogy igyekezzünk könyveinkben viszontlátni és révükön jobban megérteni az életet.*

*Aki túl korán olvassa a remekműveket, nem érti őket, és megcsömörlik tőlük; aki húszéves korában veszi kézbe őket, amikor maga is kezdi ugyanazokat az érzéseket érezni, amelyeket leírtak, megszereti őket. A regényíróba szerelmes olvasónő kedvenc hőseinek gyöngédségével ruhazza fel az írókat, s mit sem tud ennek idegesítő arcjátékáról, rossz emésztéséről, álmatlanságáról, beteges hiúságáról.*

Nagy várakozás előzte meg az ezután következő felszólaló szereplését, híre ugyanis megelőzte mind idehaza, mind külföldön; szakmai berkekben viták keresttüzében álltak a Fővárosi Könyvtár élén felmutatott eredményei, s a könyvtár (mint olyan) funkcióját alapvetően megváltoztató újításai. **Szabó Ervin**, Schlesinger Sámuel Ármin (Szlanica, Árva vármegye, 1877. augusztus 23.–Budapest, 1918. szeptember 29.) társadalomtudós, könyvtáros, könyvtárigazgató, anarcho-szindikalista forradalmár. A Fővárosi Könyvtár munkatársa, 1911-től igazgatója. 1900-tól írt a *Népszavába*, ő alakította ki annak irodalmi rovatát. – Keskeny, szemüveges arca szigort és elszántságot tükrözött, látszott, minden igyekezetével azon lesz, hogy megfeleljen majd az előzetes elvárásoknak: *Ne a könyv legyen a cél, az ő; a fétis, hanem az olvasó.* – Sajnos, itt meg is szakadt a neves személyiség felszólalása, mert sietős léptekkel közeledő, formaruhás hölgy állt meg asztalánál (talán a rendezők egyike), és egy papirost, sürgősnek tűnő üzenetet nyújtott át. Az előadó átfutván az írást, fejét hirtelen mellére ejtette, majd ugyanolyan gyorsan fölszegte, nagy levegőt vett, aztán hangot adva sajnálatának, hallgatósága tudomására hozta, hogy halaszthatatlan ügyben sajnós, el kell távoznia, de biztosította publikumát, hogy felszólalását írásos formában az érdeklődőkhöz eljuttatja. Mi, kései utódok, kollégák tanulmányainkból, de akár érdeklődőként is már tudjuk, miféle dokumentumokat vehetünk kézbe, példaként csak egyet említve: *Szabó Ervin magyar nyelven megjelent könyvtártudományi, művelődéspolitikai cikkeinek, tanulmányainak és kritikáinak gyűjteménye : 1900–1918 / Közhalmi Béla tanulmányával ; [összegyűjt., jegyz. ellátta és sajtó alá rend. Tiszay Andor]. Budapest : FSZEK, 1959.*

Ám az élet nem állhatott meg, és nem is történt semmi fennakadás, mert íme, egy másik Szabó nevű jelentkező máris akadt (megnyugtatóan mondom: ez itt most nem humor akar lenni) zökkenésmentesen folytatni az előadássorozatot: **Szabó Lőrinc**, teljes nevén Szabó Lőrinc József (Miskolc, 1900. március 31.–Budapest, Józsefváros, 1957. október 3.) Kossuth-díjas költő, műfordító, a modern magyar líra egyik nagy alakja – hosszan szemébe lógó haját (ahogy Rippl-Rónai József pasztellrajzán, [1923] is látható) homlokáról félresimítva, elkezdte mon-

dandóját: *A szavak úgy vannak, mint egy ház vagy mint egy erdő, s csak alapjuk, talajuk a könyv, a papír; mint ahogy a házak és erdők alapja a föld, a talaj.*

*A könyvek egymásra utaltak, egymást ajánlották, folyton újabb kollégákat mutatták be, és mind meglepőbb társaságokba vittek. Mindnyájunknak voltak szerelmei a könyvekkel, és a könyv – többek közt – valóságos kicsapongássá válhat; ahogy másrészt nők nemegyszer féltékenyek a férjük vagy szeretőik könyveire. A könyv már kívülről is ígér és szuggerál. Mindnyájunknak vannak hatalmas könyvélményei, a legtöbb élményünk – terjedelemben és változatosságban – könyvélmény. S a tudásunk 99%-a szintén a könyv, az élő betű, a szellem tudása, ajándéka.*

*Az olvasó, a lelkes olvasó még akkor is boldog, ha nem ér rá felülni a könyveit, csak érzi a jelenlétüket. A könyvtár nemcsak a szobáink falait béleli, béleli a lelket is! A könyvek barátai, igazi barátai: alázatos emberfajta, hiszen úgyszólván mindennap szembekerülnek, néhány órára vagy legalább percre, az időtelenséggel, az örökkévalósággal. Ahogyan az emberi lélek könyv, éppen úgy a könyv is lélek, és csak úgy az. A könyvtár az emberi tudat mása, rögzített és megnagyobbított materializált emlékezet; de időfeletti erejét, bűvös értelmét, eleven életét mi magunk adjuk. Mindenesetre furcsa, hogy a romló testnél romlandóbb papír legyen fizikai őre a romolhatatlan szellemnek; de ha furcsa is. Így van, mondja a tűnődés.*

*Nem tudom eléggé hangsúlyozni az élet és a könyvek közös hatását, s azt a nevelést, amelyet maga az átélt idő ad egy könyves embernek. Nagy dolog a könyv, kedves barátaim. Bizonyos értelemben mindnyájan könyvek vagyunk, az emlékezőképesség tesz azzá bennünket. Mert nem vagyunk-e tele mi is versekkel, a saját rezdüléseinkkel, idegeink folyton villogó, érzező és elszuhanó, de megállíthatatlan tükkörjátékainval? Sőhajokkal és zenékkal, amelyeket nem érünk rá vagy nem tudnánk elgondolni és rögzíteni, de amelyeknek foszlányai kiütözköznek minden tündöklő pillanatunk arcán, minden hangsúlyunkban és félbemaradt vagy befejezett mozdulatunkon?*

Ezzel a fennhagyott hangsúlyú zárómondatával előadónk mintegy ingerelte becses hallgatóságát, és nem is maradt el a kívánt hatás, mivel máris jelentkezett a következő szónok, egy világszerte ismert író nő személyében, aki nem volt más, mint **Simone de Beauvoir** (Franciaország, Párizs, 1908. január 9.–Párizs, 1986. április 14.) francia író nő, filozófus. A XX. század második felének egyik népszerű, meghatározó gondolkodója, nagy hatással volt a háború után a megerősödött fogyasztói, jóléti társadalomban akkoriban felnövő ifjúságára. Mint a feminizmus jelentős ideológusa is maradandó érdemeket szerzett. Irodalmi tevékenységével, szociológiai munkásságával, memoárjával is jelentőset alkotott – felszólalásával egyben mintha meg kívánta volna válaszolni Szabó Lőrinc kérdő mondatait is: *Az ember kezdetben azt hiszi, hogy száz és száz könyvet kellene elolvasnia. Azután rájön, hogy alig néhány olyan mű van, amelyből tanulhat valamit: a többi csak kivo-natolja, ismételgeti, vulgarizálja a kulcskönyveket.*

*Sokan azt gondolják, hogy az írókat nem szabad személyesen megismerni, csak könyveiket kell olvasni, mert egyébként kiábrándul belőlük az ember: meg kellett álla-pítanom, hogy nincs ennél hamisabb közhely. Bármi lett is ezeknek az ismeretségeknek a folytatása, soha egyetlen íróban sem csalódtam, akinek becsültem könyveit.*

Ekkor szeme sarkából észrevette, hogy férje már tükön ülve alig várja, hogy végre ő is szóhoz jusson; mint jó feleséghez illik, hagyta hát érvényesülni, de leül-tében, néhány ingerült mozdulatából azért kiviláglott, lett volna még mondandója.



**Jean-Paul Sartre** (teljes nevén Jean-Paul Charles Aymard Sartre; Párizs, 1905. június 21.–Párizs, 1980. április 15.) francia színdarab- és regényíró, irodalomkritikus, politikai aktivista, valamint az ateista egzisztencializmus képviselőjeként a XX. századi francia filozófia vezéralakja – izgatott (izgága?) viselkedésével, történetesen, hogy felesége után azonnal ő kívánt felszólalni, nos, ezzel megsértette a bevett és jól bevált rendet, a konferencia forgatókönyvét (ezek a franciák!?), de – kicsire nem adunk – mindenki nagyvonalúan szemet hunyt e csekélység, apró kisiklás felett: *A könyvek voltak az én madaraim és madárfészkeim, háziállataim és istállóim és rétjeim; a könyvtár az egész világ tükörképe volt; s a tükörben megvolt az eredeti minden mélysége, változatossága.*

*Az igazi szemlélő a semmiből teremti meg a szobrot, az igazi olvasó a sorok közül olvassa ki a könyvet. Valójában az ember azért olvas, mert írni akar. Az olvasás mindenestre kissé újraírás.*

*Minden pillanatban felébredhetek, s ennek tudatában is vagyok, de nem akarok felébredni: az olvasás önkéntes álom... a nagylelkűség gyakorlása, az író nem arra kéri az olvasót, hogy valamilyen elvont szabadságot gyakoroljon, hanem hogy adja belé egész énjét szenvedélyeivel, rokonszenveivel, nemi vérmérsékletével együtt... A tétlenség tetté válik, az olvasó ember a legmagasabbra hág... Az olvasás nagylelkűségi szerződés író és olvasó közt; ki-ki bízik a másikban, egyik számít a másikra, ugyanolyan igénnyel lép fel a másikkal, mint önmagával szemben.*

*Egy regény olvasások sorozata, csupa kérészéletű kis parazitalét láncolata – olvasóinak idejével táplálkozik, és attól duzzad fel.*

Amint a természet visszaveszi, ami az övé, úgy zökkent vissza a konferencia is a maga megszokott kerékvágásába; a továbbiakban nem zilálódott össze a felszólalások rendje, nem tört ki anarchia, még csak egymásnak sem estek a delegáltak. Mi sem bizonyította jobban a rend helyreálltát, mint a soron következő megnyilatkozó higgadt személyisége, megfontolt előadásmódja. **Szerb Antal** (Budapest, 1901. május 1.–Balf, 1945. január 27.) jelentős magyar író, irodalomtörténész, nemzetközileg népszerű regények szerzője. Nagy összefoglaló műve, *A világirodalom története*. – Ezen szavakkal fordult hallgatóságához: *Egy találmány születésének pillanata sohasem véletlen; az emberek mindig csak azt találják fel, amire szükségük van, és azt mindig fel is találják. A könyvnyomtatást már várta a szellem, amikor a valóságban megjelent.*

*Az igazi világirodalom, azt lehetne mondani, elfér egy gondosan s helyesen megválogatott magánkönyvtárban.*

*A világnak égetően szüksége van egy kis jószágra – és aki a könyveket szereti, rossz ember nem lehet. Vannak, akik szórakozásból olvasnak, és vannak, akik műveltségüket akarják olvasmányaikkal gyarapítani; de én a harmadik olvasóra gondolok, arra, akinek az olvasás életfunkció és ellenállhatatlan kényszer – csak ez az igazi olvasó.*

*Ha valaki kora ifjúságától kezdve rendszeresen olvas, nell' mezzo, az emberélet útjának felére érve már el is olvasta a világirodalom jó részét, anélkül, hogy észrevette volna.*

*A detektívregény... játék, amelyet szerző és olvasó együtt játszik, agybújócska. Nem fog túljárni az eszemen, mondja az olvasó, és a szerző mégis túljár az eszén.*

*Azok a legrokonszenvesebb könyvek, amelyek minden pretenció nélkül szépek. Úgy szépek, mint egy kedves töltőtoll vagy macska, vagy pipa. Nem műtárgyak, hanem használati cikkek vagy háziállatok. Az olyan könyvek, amelyek könnyen és tartósan ak[k]limatizálódnak az ember polgári környezetében. Amelyeknek nincs szükségük melegházi levegőre és különös ápolásra, hamar otthon érzik magukat, és új hajtásokat eresztenek szívünkben. Házasak és mégis szépek. Külső szépségük kifejezi azt a szerető gondot, amelyet kiadójuk munka közben érzett, és azt a szerető gyengédséget, amellyel a könyvek barátja kezébe veszi ezeket.*

*A nagyon szép könyv megfélemlíti és zavarba hozza az embert, mint a nagyon szép nő. Azt mondják, hogy a nagyon szép nők nehezen mennek férjhez. A nagyon szép könyvek nehezen találnak olvasót.*

*A mai olvasó nem okosabb a régi olvasónál, és ha egy mű a mai olvasót nem ragadja meg, az gyakran nem a mű hibája, hanem a mai emberé.*

Amint az előadó befejezte, órára tekintetem, s meglepődve konstatáltam, hogy elrepült az idő; úgy becsültem, legalább két órája lehet annak, hogy itt ülök illedelmesen a hallgatóság soraiban, és elmélyült figyelemmel, szinte áhítattal csüggök a nagynevű porondra lépők szavain. De nem melázhattam sokáig, mert máris következett **Mihail Sadoveanu** (Páskán, Románia, 1880. november 5.–Bukarest, 1961. október 19.) román író. Apai ágon értelmiségi, anyai részről moldvai szabadparaszt családból származott. 1929-ben a Román Akadémia tagjává vált. Volt nemzetgyűlési képviselő, a nemzetgyűlés alelnöke, elnökségi tag, a Román Írószövetség elnöke; 1961-ben Lenin-békedíjat kapott. *A könyv csodálatra méltó szerepet tölt be: arra készítet, hogy hazugság, igazságtalanság és előítéletek nélkül éljünk. Ezekben a szent urnákban, amelyekbe a költők és tudósok szívüket zárták be, megtaláljuk azt a halhatatlan erőt, amely szüntelen előretörésében lendületet ad az emberiségnek.*

*A könyv tulajdonképpen csodája nem abban rejlik, hogy gondolatainkat és érzéseinket távoli embertársainkkal közli, hidat ver régi korokhoz és túl a halálon is, hanem abban a ritka – nevezem: isteni – kiváltságban, hogy az igazság és őszinteség éltethet bennünket.*

*A könyv már annyira régóta meggyökerezett életünkben, hogy már nem is csodáljuk kellőképpen szüntelenül új varázsát. Miként nem figyelünk fel a légzés csodájára, ugyanúgy észrevétlen marad szellemi létünk eme vegyi folyamata. Vannak könyvek és könyvek. Egyesek már születésükkor pusztulásra vannak ítélve, mert nem fények az emberiség fényéből. Másoknak az a sorsuk, hogy mindaddig éljenek, amíg ember él a Nap alatt: ezek a nemzedékek törekvéseit és eszméit hordozzák magukban.*

*A játékos könyvek változtatták meg a világ arculatát, s lépcsőről lépésre vezették a jövő felé, amely lassanként már kirajzolódik és megvilágosodik.*

Ilyen fennkölt és magasztos zárógondolat után megnyugvással vettem tudomásul, hogy ismét úgymond, szakmabeli lesz a következő felszólaló. **Kóhalmi Béla** (Budapest, 1884. október 11.–Budapest, 1970. január 10.) Kossuth-díjas könyvtáros, bibliográfus. A kurrens nemzeti bibliográfia ügyének egyik szószólója volt; közreműködött az egykori egyházi könyvtárak mentésének, katalogizálásának és raktározásának megszervezésében. A retrospektív bibliográfia munkálatainak

egyik elindítója: *A barbárság napjai akkor kezdődnének, amely napon az ifjúság lelkébe nem ültetnék el a könyvekben való hitet, az olvasás szenvedélyét, a meg nem szűnő bizsergető kívánságot, hogy a könyvekben azt keressék, amire vágnak.*

*Engedtessek meg nekünk, hogy rossz álmaink legyenek, hogy féljünk az egy-könyvűektől, akik a tudás tömege ellen, a könyvek tornyai ellen kelnek fel, mert a technika teremtette rohanás és üzöttség atmoszférájában lepergő élet nem engedélyez termékeny perceket e tudás tömegeinek feldolgozására.*

*A teremtő olvasás lelkigyakorlatai: a könyvek kiválasztásától az olvasás termékeny szünetéig, az én-kereső magány meditációi, a sorok között olvasás szárnyaló percei, a visszalapozás, az egybevetés izguló gesztusai; groteszk mozdulatok a passzív hallgatáshoz szokott ember szemében. És nem fogja tudni elhíhetni, hogy ezt a sok könyvbe palackolt műveltséget legalább annyi önkínzás, fegyelem, lemondás árán lehet csak megszerezni, mint az olimpiai bajnokságot.*

Kezdtém már kicsit nyűgös lenni: éhes is voltam, elgémberedtek a tagjaim; szerettem volna már harapni valamit, sétálni keveset a szabad levegőn. Azt viszont semmiképp nem akartam, hogy mocorgással vagy idő előtti távozással megzavarjam a konferenciát és a jelenlévő neves személyiségeket, úgyhogy megfogadtam, akármeddig is tartson, én bizony kivárom a végét. A továbbiakban némiképp fel is derült a kedvem, mert éppen az egyik általam szeretve tisztelt szerző következett. **Thomas Stearns Eliot** (St. Louis, Missouri, 1888. szeptember 26.–London, 1965. január 4.) amerikai születésű Angliában letelepedett irodalmi Nobel-díjas költő, drámaíró és kritikus. A XX. század első felében jelentősen hozzájárult a költészet újjászületéséhez Angliában és Amerikában, ő volt a modern irodalom ismert és elismert „diktátora”: *Egy bölcs ember mondásainak tanulmányozása hozzájárulhat, hogy kifejlessze azt a bölcsességet, amire az olvasó képes.*

*Ahogy an olvasmányaink bővülnek, és a legjobb prózaírók és költők egyre növekvő változatosságával ismerkedünk meg, és ugyanakkor nagyobb világismeretre teszünk szert, valamint gondolkodásunk ereje is növekszik, olyan mértékben lesz átfogóbb az ízlésünk, csillapodnak szenvedélyeink, és mélyül a megértésünk.*

Am alighogy befejeződött e rövid felszólalás, rögvest olyan valaki vette át a szót, akinek a mondandójára sokan kíváncsiak voltunk a megjelentek közül. **Kosztolányi Dezső** (Szabadka, 1885. március 29.–Budapest, Krisztinaváros, 1936. november 3.) író, költő, műfordító, kritikus, esszéista, újságíró, a *Nyugat* első nemzedékének tagja, Csáth Géza unokatestvére: *A könyv a szellemi manna, amelyből mindenki jól-lakhatik, az égi táplálék, amely minél inkább fogyasztják, annál több lesz belőle, a bűvös kenyér, amely senkit se hagy éhen, minden ínségest kielégít, hatalmassá tesz, úgyhogy mindenki az ismeretek tőkése és nagybirtokosa lehet általa, gondolatmilliomos.*

*A könyvet nem lehet megszerettetni, mint valami tárgyat, valami portrét. Csak tok ez, amelybe valami be van zárva. A tartalmát kellene megszerettetnem, az éterrezgéseit, a szellemet, amelyből a könyv létrejön. Ehhez kevés pár perc, kevés egy emberélet is. Minden könyv fölfedezés. A tudást kaphatni a könyvekből, de azt a tudást is, hogy mindent tudni nem lehet, és nem is érdemes.*

*Aki folyton könyvek között él, az olvasmányai recipéje szerint keres kalandokat, szerelmet, költészetet. Az örökösen olvasó és író emberek, tudósok, hivatalnokok,*

*újságírók nemcsak használják a szemeiket, de valósággal visszaélnék, uzsorászkodnak is velük. A kis fekete betűk lassan-lassan elsorvasztják látóidegeiket s elrabolják tőlük a kék ég fényét, a távlatok tüzes színeit.*

*A könyvtárak elpusztítása mindig barbárnak és különösen tragikusnak tetszik szemünkben.*

*Mindenütt a világon bizonyos előzékeny baráti viszony fejlődik ki az olvasó s a könyvtári alkalmazottak között. Az olvasót, a tudni akaró, eszmeszomjas embert mindenütt tisztelik!*

*A könyv... mindenütt jelenlevővé varázsolta a szellemet, megteremtette az emberiség lelki közösségét... nemcsak a teret hódította meg, hanem béklyóba verte a térnél is nagyobb ellenségünket, megállította az időt.*

Amit úgy hiányolt a nagyközönség, amikor Illyés Gyula felszólalásának zárómondatában (egy jó órával ezelőtt) a *Háború és békét* emlegette, hogy bizonyosan megszólal majd a szovjet-orosz küldöttség népes táborából egy kiemelten fontos személyiség; nos, ez most – némi késlekedéssel – bekövetkezett. Szólásra jelentkezett **Makszim Gorkij** (eredeti nevén Alekszej Makszimovics Peskov; Nyiznyij Novgorod, 1868. március 28.–Moszkva mellett, 1936. június 18.) orosz író, drámaíró, a „szocialista realizmus” legnagyobb alakja. A sztálini érában kissé leegyszerűsítve értelmezték. A világirodalomra is nagy hatással volt, inkább mint a lecsúszott emberek ábrázolója. Sokra tartotta G. B. Shaw, Anatole France, Romain Rolland, Louis Aragon. Szülővárosának nevét 1932-ben Gorkij névre változtatták. *A könyv minden csodák közül a legbonyolultabb és legnagyobb csoda, amelyet az emberiség a boldogsághoz és az eljövendő hatalomhoz vezető úton magamagának megalkotott. Szeressétek a könyvet, a tudás forrását! Minél több könyvet olvastam, annál közelebb került hozzám a világ, annál világosabb és fontosabb lett számomra az élet.*

*Megfigyeltem, hogy éppen a legnehezebb napokban, amikor az élet a legtöbb sérelemmel és bánattal sújtott, amikor túl nagy próba elé állított, éppen olyankor csapott legmagasabbra bennem az életkedv, az a makacs célratörés, s ragadott el a legnagyobb erővel az ifjú, herkulesi vágy, hogy kiséperjem az élet Augeiasz-istállóját. Így is maradt, így van ez most is, ötvenéves koromban, így lesz halálomig, és ezt az emberi szellem szentírásának köszönhetem: a könyveknek, amelyek visszatükrözik a növekedő ember lelkének kínjait és megpróbáltatásait.*

*A könyvek a jobb élet utáni fájó vágyakozásba burkolták az egész világot. És lelke volt minden könyvnek! Lelkét betűkkel és szavakkal papirosba zárta, de ezek szemem és eszem érintésére azonnal életre keltek. A könyvek arra neveltek, hogy személyes felelősséget érezsek az élet minden bajáért; vallásos tiszteletet keltettek bennem az emberi elme alkotóereje iránt.*

*Szeressétek a könyvet, mert megkönnyíti az életet, baráti segítséget ad, hogy eligazodjatok a gondolatok, érzések és események sokszínű és viharos forgatagában. Megtanít tisztelni az embert és önmagunkat, szárnyat ad az elmének és a szívnek – a világ és az ember iránti szeretet szárnyait. Szeressétek a könyvet – a tudás forrását. Csak a tudás válthat meg bennünket, az faraghat belőlünk erőslelkű, becsületes, értelmes embert, aki őszintén szereti embertársát, megbecsüli munkáját, és igaz szívvel gyönyörködik szakadatlan nagy munkája gyümölcseiben.*

*Mindenben, amit az ember alkotott és alkot, benne van a lelke. Tiszta, nemes lelke legteljesebben a tudományban és a művészetben él, legékesebben, legvilágosabban a könyvekben szól.*

*A könyveknek olyan szerepe volt életemben, mint egy anyának.*

E kiszámítottan frappáns befejezéssel a felszólaló óhatatlanul is felidézte hallgatóságában egyik főművét, de ha nem is a főművet, mindenesetre azt az előtérbe állított regényt, amelyik hosszú időn át nemzedékek középiskolai kötelező olvasmányának számított.

Némi fennakadás látszott támadni a menetrendben; számomra úgy tűnt, mintha vita kerekedett volna afölött, ki is legyen a következő felszólaló. Mindenesetre a felmerült dilemma gyorsan megoldódott, valószínűleg az írásban is lefektetett hivatalos forgatókönyv döntötte el a kérdést, s az így bizalmat kapott előadó máris szólásra emelkedhetett. **Fekete Gyula** (Mezőkeresztes, 1922. február 26.–Budapest, 2010. január 16.) író, szociográfus, újságíró. Szerteágazó munkásságából kiemelkedik *Az orvos halála* című regénye, amit számos idegen nyelvre lefordítottak. Szociográfiai írásaiban gyakran foglalkozott a magyarság demográfiai kérdéseivel. *Sok ember sorsát fiatalkori olvasmányai döntik el. Sokakét meg éppen az, hogy nem voltak fiatalkori olvasmányai.*

*Soha olyan kedvvel, kitartással, lendülettel, soha olyan sikerrel nem ostromolja az ember a környező világ – sőt világmindenség – fehér foltjait, mint hattól tizennyolc-húsz éves koráig. Eredetileg egyetlen fehér folt minden, ami túl van a szülői házon, s ezt a fehér végtelenséget nem utolsó sorban az írott betű népesíti be: emberekkel, tájakkal, csillagzatokkal. S az emberi viszonylatoknak azzal a láthatatlan, kusza szövevényével, amelyet csakis az irodalom tárhat fel a szemnek.*

*Az irodalom sok lehetséges osztályozását hadd szaporítom eggyel: vannak könyvek, amelyekben mindennél inkább önigazolást talál az olvasó, és vannak olyanok, amelyek – olykor bizony gyötrelmes – önvizsgálatra szorítják.*

*Mitől jó az egyik könyv, mitől silány a másik? Talán magából a könyvből nem is lehet ezt minden esetben megítélni. Inkább abból, mit érzek másként, nem is csak akkor, amikor becsuktam a könyvet, hanem egy kicsit az élet fogytáig.*

*Másként?*

*Igen, valahogy másként, bár nem feltétlenül másképpen. Csak mélyebben, tisztábban, igazabban, mint addig.*

*Tele vagyunk félmozdulatokkal. Féligazságokkal, felemás ítéletekkel. Fölsejlő, de soha végig nem gondolt gondolatokkal. A könyvek – a jó könyvek – végig kimondatják velünk a befulladt mondatot, kiegészítik, kikerekítik a bizonytalan ítéletet, valójában nem másvalakivé alakítják át az embert a jó könyvek, hanem önmagává fejlesztik.*

*Hiszek a lélekvándorlásban.*

*Valamilyen hatásfokkal a lélek – a szellemi-érzelmi világ – is átöröközhető az utód-nemzedékekre. Hajdanán csak szóban, újabban képekben is.*

*De a könyvek hatásfoka ezeknél ezerszeresen nagyobb.*

*Madarat tolláról – embert könyvtáráról.*

*A könyvtárban az olvasó a középpont. Őt veszik ezerszám körül a múlt és jelen nagyjai, szellemóriásai; mind vele akar társalogni, őt hívogatja a polcokról. Kedvére válogathat köztük aznapki társalkodó partnert, titkos tanácsost; megvallathat-*

*ja őket, mindennap a legnagyobbakat, a legbölcsebbeket a világról, az emberről, az életről, de még az éppen szorongató személyes gondjairól is.*

Szakállas, világszerte köztiszteletnek örvendő ember emelkedett szólásra, de mindenki számára magától értetődő volt, hogy nem a tekintélyesen hosszúra növesztett szakáll biztosítja viselője számára a közmegebecsülést, hanem művei, maga az életmű garantálja a reputációt. **George Bernard Shaw** (írói nevén G. B. Shaw; Dublin, Írország, 1856. július 26.–Ayot St. Lawrence, Anglia, 1950. november 2.) ír drámaíró. Munkásságát 1925-ben irodalmi Nobel-díjjal honorálták. William Shakespeare után az ő műveit játsszák leggyakrabban az angol nyelvű színházakban. *Annak az írónak, aki nem egyetlen kor, hanem az örökkévalóság számára osztja közhelyeit, az a jutalma, hogy minden kor olvashatatlanak találja.*

*A világ egy könyvből nemigen szokta azt a tanulságot levonni, amelyet a szerző akart belehelyezni.*

*Senki se higgye, hogy a költők és művészek a romantikus lények, s olvasóik és nézőik a röghöz tapadt, prózai lelkek.*

*Bátran kijelenthetem, hogy miután évekig tanulmányoztam a magyar nyelvet, meggyőződésemmé vált: ha a magyar lett volna az anyanyelvem, az életművem sokkal értékesebb lehetett volna. Egyszerűen azért, mert ezen a különös, ősi erőtől duzzadó nyelven sokszorta pontosabban lehet leírni a parányi különbségeket, az érzelmek titkos rezdüléseit.*

Ezzel a nem várt vallomással zárult tehát G. B. Shaw rövid felszólalása a magyar nyelvről, amelyet senki sem gondolhatott pusztán a vendéglátók iránti udvariassági gesztusnak, hiszen ez összeegyeztethetetlen lett volna a szónok meg nem alkuvó (a hízelkedést hírből sem ismerő, olykor nagyon is odamondogató, ironikus) lelki alkatával, hosszú és hiteles pályafutásával.

Mozgolódás kezdődött elől a sötétbordó drapériával borított hosszú asztalnál; a rendezőbizottság elnöke, maga az intézet kinevezett igazgatója kért szót, hogy szünetet rendeljen el: „Szíves engedelmmel, tartanánk most egy félórás szünetet; a büfét a földszinten találják; munkatársaink készséggel szolgálnak hideg és meleg ételekkel, frissítőkkal, üdítőkkal, kávéval. Akik komplett ebédet szeretnének elfogyasztani, azoknak jó szívvel tudom ajánlani az épülettel szemben, az utca túloldalán üzemelő, baráti árai miatt sokak által kedvelt, jó nevű éttermet. Óra egészkor találkozónánk akkor ugyanitt, kérném szépen a pontos megjelenést! Köszönöm.”

Nos, itt volt hát a remek alkalom, hogy kiszellőztessem kissé a fejemet; egy kellemes rövid sétával az intézmény gondozott kertjében megmozgassam kicsit elmacskásodott tagjaimat; azután pedig egy hűvös kőpadra letelepedve, elfogyaszszam az odahaza csomagolt, magammal hozott szerény uzsonnámat. (Már mindent, ugye, álmomban.)

**Koncz Károly**